

De Veertigdagentijd . Tijd van boete en vasten.

een meditatie en een aantal opmerkingen

Luigi Giussani

DE VEERTIGDAGENTIJD

een meditatie over Jesaja 58
en een aantal opmerkingen

LUIGI GIUSSANI

voorpagina: *Michelangelo, "De profeet Jesaja", Sixtijnse Kapel.*

Dit cahier is een uitgave van **Litterae Communionis**, tijdschrift van de beweging
Comunione e Liberazione. Redactieadres Nederland: Minister Beversstraat 40, 6042 BN
Roermond.

INHOUD

"Dit is het vasten dat ik wil"

een meditatie van Luigi Giussani over Jesaja, hoofdstuk 58

"Questo è il digiuno che voglio" verscheen in de rubriek Parola tra noi in: Litterae Communionis, no.3, maart 1992

Opmerkingen bij de Veertigdagentijd

voortkomend uit het leven van de gemeenschappen van Gioventù Studentesca in de jaren '60 in Milaan

Appunti per il tempo di Quaresima verscheen in: Litterae Communionis, no.3, maart 1994, p.29

"DIT IS HET VASTEN DAT IK WIL"

"U scheidt behagen, Heer, in een boetvaardig hart". We moeten de betekenis van het woord 'boete' goed begrijpen. We moeten ons in herinnering brengen dat boete het synoniem is voor bekering: het overgaan van een onware of minder ware houding naar een houding die meer waar is. Mij schiet de evangelische term *metanoia* te binnen. En inderdaad vertaalt men *metanoëite* ook wel met: doe boete.

De bekering of boete is niets anders dan onze blik die "de levende God" ontmoet, ons hart dat zich wijd opent voor "de levende God" en onze vrijheid die "de levende God" aanhangt. God is niet de God van de doden of van onze gedachten, hij is de God van Abraham, Isaak en Jacob; hij is de God die zich verbonden heeft aan de geschiedenis en daarin zichtbaar en tastbaar is geworden; in deze geschiedenis is Christus opgebloeid, God die mens is geworden. Boete is: Hem met de ogen ontmoeten, het hart wijd voor Hem openen en Hem met onze vrijheid aanhangen. Naar hem kijken, hem aanhangen en liefhebben betekent: alles veranderen; niet 'veel' van ons, maar 'alles' en wel onophoudelijk 'alles'.

HET GEVAAR VOOR FORMALISME

"Roep uit volle borst.....: Dag aan dag zoeken zij Mij, verlangend mijn wegen te kennen, als gold het een volk dat gerechtigheid beoefent en het recht van zijn God niet verwaarloost. Rechtvaardige oordelen vragen zij Mij, verlangend naar Gods nabijheid" (Jes. 58, 1 ev.). Zijn deze woorden van Jesaja niet de beschrijving van ons leven?

Wij bevinden ons in een levensregime van een volk dat elke dag God zoekt en zijn wegen verlangt te kennen: we zijn ondergedompeld in gepraat en woorden, van alle kanten worden we bestookt met gedachten en emoties, we zijn belast met wroeging en voornemens. Maar de schrik van ons leven is dat het louter formeel kan blijven. Dit is de vreselijke valstrik waarin de leugen, Satan, ons wil laten lopen: dat ons aan God toegewijde leven *een pure formaliteit* blijft.

Hoe scherp merkt Jesaja op: "Waarom vasten als U het niet ziet, waarom zich versterven als U het niet weet?"

Wij zelf willen doorgaans de soort van overeenstemming bepalen, wij willen zelf de modaliteit en de grenzen van het honderdvoudige op aarde vaststellen. Zo pakken we weer terug wat we gegeven hebben. Dit is de

oorsprong van al onze aarzelingen en heel onze onzekerheid, van de teleurstelling die ons bij de keel grijpt.

Echter de wijze waarop de Heer zich toont wordt door Hem bepaald, door het Mysterie dat vlees is geworden in de schoot van een meisje en dat aanwezig blijft in tijd en geschiedenis in ons vlees, terwijl het zo de vorm van onze roeping bepaalt. Maar wij maken hem verwijten dat hij zich niet laat zien en begrijpen zoals wij dat zelf zouden willen. Het gevolg is dat ons leven formeel blijft.

HET EIGEN VOORDEEL

Waarmee vullen wij dus ons leven? "Op de dag dat jullie vasten zoeken jullie nog je eigen voordeel [in de geschiedenis van jullie roeping gaan jullie met personen, dingen en jullie zelf om volgens de maat die jullie zelf vaststellen. Jullie bezitten in plaats van dat jullie aanbieden] en beulen jullie je slaven af [jullie manipuleren personen, dingen, jezelf en de tijd naar je eigen smaak]. Jullie kijken en krakelen als jullie vasten en slaan er boosaardig met je vuisten op los [met de vervreemding die onder jullie heerst]. Neen, bij een vasten als dit dringt jullie stem in den hoge niet door [ik heb jullie niet geroepen tot boetedoening met de bedoeling dat dit een uiterlijke factor blijft, zonder hart en met heel het loodzware gewicht van jullie berekeningen, van jullie maatstaven, van wat jullie past en bevalt, van jullie trots]. Is dat soms het vasten dat Ik verkies, is dat een dag waarop de mens zich vernedert? Zijn hoofd als een riet laten hangen [zijn christelijke roeping ondergaan] en neerliggen in zak en as [afstand doen van zaken die men zou kunnen verkrijgen]: noemen jullie dat soms vasten, en een dag die Jahwe behaagt [datgene waartoe we geroepen zijn, d.w.z. de levensvorm waarin Christus ons met kracht en tegelijkertijd met tederheid roept, te ondergaan]?"

HET WARE VASTEN

De profeet beschrijft vervolgens het ware vasten: "Dit is het vasten dat ik wil: boosaardige boeien slaken". Dit -zegt Christus- is de betekenis van de boete, waartoe ik jou geroepen heb, van het feit dat je mij aanhangt: jouw leven moet worden bevrijd. Jouw handelen, jē relatie met anderen, met de dingen, met jezelf en met mij moeten vrij worden, dus niet piëtistisch, niet formeel, niet met gebogen hoofd, aldus de beeldende vergelijking van Jesaja.

Wat houdt deze bevrijding anders in dan het kijken naar en het gebruiken van personen, dingen en zichzelf volgens de bestemming -en dat is Christus-

van iedere mens en van ieder ding? Jesaja gaat verder: "De strengen van het juk losmaken". Een streng of een band wordt een juk, als het onze relatie met de bestemming, met Christus niet verwezenlijkt, als het niet meer in functie staat van de glorie van de Vader. Elke relatie die niet in functie staat van de glorie van de Vader is een juk en ons leven ziet dat vroeg of laat in. De strengen van het juk losmaken: de relatie met ons zelf, met anderen en met de dingen moet de ladder naar het Mysterie worden, ze moet een geleefd teken van de relatie met het Mysterie worden, uitdrukking van ons toebehoren aan dat Mysterie.

De onmiddellijke weerklank hiervan -het wordt er onaanvechtbaar teken van- is: anderen helpen in hun behoeften; aan hun noden, hun zwakheid en broosheid tegemoetkomen.

Alleen als onze relaties erop gericht zijn het toebehoren aan Christus uit te drukken en wij, als gevolg daarvan, gevoelig worden om anderen te helpen, volgens het door God gevestigde hogepriesterschap, -alleen dan "breekt je licht als de dageraad door [zal alles helder en duidelijk zijn] en groeien je wonden spoedig dicht [in een nederige, ondubbelzinnige blijdschap]".

ALS DE DAGERAAD

"Dan breekt je licht als de dageraad door". Wij kunnen ons de wijze waarop dit gebeurt niet voorstellen; ook dit is door het Mysterie bepaald. In het evangelie van Mattheus staat: op een dag is de bruidegom aanwezig en men is blij, maar de volgende dag is de bruidegom er niet meer en dan laat heel de last zich voelen (verg. Matth. 9,15). Als de bruidegom er is, wordt de boetedoening verrijzenis en blijdschap zelfs in verdriet en pijn: "Dit...doet mij overvloeien van blijdschap bij alle wederwaardigheden" (2 Kor. 7,4). En wanneer de bruidegom afwezig schijnt te zijn, moeten we op hem wachten met geduld, d.w.z. in boetedoening.

De boete moet niet meer een formaliteit zijn waarbij men het hoofd laat hangen als een riet, maar een *v r a g*, helder als de dageraad. "Dan zal de glorie van de Heer je steeds blijven leiden", zoals een moeder waakt over haar kind dat net heeft leren lopen.

"Als je dan roept, geeft Jahwe je antwoord, en smeed je om hulp, dan zal Hij zeggen: 'Hier ben Ik!'" Het herkennen van de stem die zegt 'Hier ben Ik!' in de dagdagelijkse ontwikkeling van ons leven, de inhoud van dit antwoord van Christus op onze vraag is het teken dat ons leven geen formalistische vraag is, maar gericht is op Hem.

Ik wens dat de Veertigdagentijd ons aan het begin van iedere dag iets nieuws brengt als relatie met Christus.

DE SCHREEUW VAN JESAJA

1 Roep uit volle borst, houd u niet in, verhef uw stem als een ramshoorn. Leg aan mijn volk hun weerspanningheid voor, aan Jakobus huis zijn zonden.

2 Dag aan dag zoeken zij Mij, verlangend mijn wegen te kennen, als gold het een volk dat gerechtigheid beoefent, en het recht van zijn God niet verwaarloost. Rechtvaardige oordelen vragen zij Mij, verlangend naar Gods nabijheid.

3 'Waarom ziet Gij niet dat wij vasten, merkt Gij niet dat wij ons vernederen?' Op de dag dat gij vast zoekt gij nog uw voordeel, en beult gij uw slaven af.

4 Gij kijkt en krakeelt als gij vast en slaat er boosaardig met uw vuisten op los. Neen, bij een vasten als dit dringt uw stem in den hoge niet door.

5 Is dat soms het vasten dat Ik verkies, is dat een dag waarop de mens zich vernedert? Zijn hoofd als een riet laten hangen en neerliggen in zak en as: noemt gij dat soms vasten en een dag die Jahwe behaagt?

6 Is dit niet het vasten zoals Ik het verkies:

boosaardige boeien slaken, de strengen van het juk losmaken, de geknechte de vrijheid hergeven, en alle jukken door te breken?

7 Is vasten niet dit: uw brood delen met wie honger heeft; arme zwervers opnemen in uw huis; een naakte kleden die gij ziet en u niet onttrekken aan de zorg voor uw broeder?

8 Dan breekt uw licht als de dageraad door en groeien uw wonden spoedig dicht; dan gaat uw geluk voor u uit, en sluit Jahwe's glorie uw stoet.

9 Als gij dan roept, geeft Jahwe u antwoord, en smeekt gij om hulp, Hij zal zeggen: 'Hier ben Ik!'. Als gij het juk uit uw midden verwijdert, geen vinger bedreigend meer uitsteekt en geen valse aanklachten indient,

10 de hongerige aanbiedt wat gij voor u zelf verlangt en de onderdrukte met voedsel verzadigt, dan zal uw licht in de duisternis opgaan, uw nacht als de heldere middag zijn.

11 Dan zal Jahwe u steeds blijven leiden, in verschroeide oorden uw honger stillen. Hij zal uw krachten sterken en gij zult zijn als een rijkbesproeide tuin, als een bron die nooit teleurstelt als men om water komt.

(Jesaja, 58, 1-11)

De Veertigdagentijd is het moment van de opvoeding om te worden zoals God ons wil. Een tijd van versterving. Het woord versterving duidt echter niet ons ascetisch vermogen aan. Versterving is een zich ont-wennen aan het kwaad. Hoe opmerkzamer we zijn, des te meer bemerken we dat onze zonde groot is. Daaruit ontstaat het misverstand omtrent onze onvermogens: we worden wanhopig; maar deze wanhoop heeft dezelfde wortels als de aanmatiging.

In feite wordt de bekering geboren uit de voortdurende ontmoeting met Christus. De wijze waarop hij onze bekering provoceert kunnen we niet voorzien. Pasen is het onvoorzienbare einde van de Veertigdagentijd.

*

De zonde wordt de grootste leugen als er geen waakzaamheid is. De waakzaamheid is: steeds weer opnieuw met God beginnen en niet: op eigen kracht naar de morele volmaaktheid streven.

De ware waakzaamheid drukt zich zo uit: "Geef mij de tijd om U aan te kunnen roepen" (St. Augustinus).

De Veertigdagentijd is dus de tijd van dit bewustzijn: wij bestaan slechts in de hulp van Hem. De angst, de slijtage in het leven zijn het teken van dezelfde hardheid als die van de Farizeeërs. De mildheid in het beoordelen van zichzelf en de anderen ontstaat wanneer men het oog gericht houdt op God, wanneer men blijft steunen op Hem.

*

Er is dus als fundamentele bijdrage van ons nodig: de eenvoud. Het is voldoende te volgen. Maar wij zondigen juist tegen de eenvoud: wij proberen onze roeping te vormen zoals wij zelf haar willen. We kunnen ertoe komen geïrriteerd te zijn jegens God omdat Hij niet onze wil doet. Dan valt men in een subtiele wraak die het leven gecompliceerd maakt. Maar in de meest pijnlijke vorm van de beproeving (nl. wanneer hij niet overeen schijnt te stemmen met wat wij verwachten) ontdekt men de grootste factor van de opvoeding: de opmerkzaamheid voor het essentiële, omdat dit ons terugroept naar Hem. De beproevingen zijn een opvoeding tot het essentiële.

*

Om deze redenen is de Veertigdagentijd de tijd van de zekerheid; het is de tijd van de liefde, omdat men begrijpt dat Een Iemand van ons houdt. Men is vrij van elke last krachtens de vergeving. De blijdschap dat men zich door Hem gered weet komt bij ons binnen.

*

Men kan naar zichzelf met hoop kijken. Dat is het ware vasten, omdat het inhoudt dat men slechts naar Hem kijkt. Alleen naar Hem die ons redt. Daarom zijn boete en vasten veeleer het verwezenlijken van de liefde dan het zich iets ontzeggen.

*E. Burnand, Petrus en Johannes op weg naar het lege graf,
Louvre, Parijs.*